

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom
„Koroški Slovenec“.
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26/I.
Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Pol. in gosp. društvo
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26/I.

Lisi
za politiko, gospodarstvo
in prosveto

Izhaja vsako sredo
Štane četrtletno: K 10.000
Za Jugoslavijo
četrtletno: C
Posamezna številka 1000 kron

Leto IV.

Dunaj, 14. majnika 1924.

Št. 20.

Po volitvah v Nemčiji.

Veliki volilni boj v Nemčiji je bil zadnje nedeljo končan. Najjačja stranka so ostali še vedno socijaldemokrati s 100 mandati, dasi so napram dosedanjemu stanju izgubili nekaj sedežev v parlamentu. Za njimi korakajo nemški nacionalci z 96 mandati. Ti so sicer nekaj mandatov pridobili, a ostali so daleč za zaželjenim uspehom, saj so računali na 200 mandatov, kakor je izjavil v Hamburgu Helfferich, in hoteli organizirati meščanski nacionalni blok proti verzajskemu miru in organiziranemu delavstvu. Jako krepki so izšli iz volilnega boja komunisti, ki so se dvignili od 25 na 62 mandatov. Ruski sovjetski komisar Zinovjev jim je k temu uspehu čestital in izrazil upanje, da bo Nemčija kmalu sledila potu, ki ga kaže sovjetska Rusija. Za nas znači porast komunistične moči le bedo in nezadovoljnost v Nemčiji. Stresemanova ljudska stranka je izgubila dobro tretjino svojih mandatov, ne samo radi tega, ker vodi izpolnjevalno politiko, to se pravi, da hoče željcem zaveznikov kolikortoliko ustreči, ampak tudi radi notranje razcepljenosti. Hitlerjeva in Ludendorffova stranka je dobila okoli 30 mandatov, računali so več in so v primeru z zadnjimi deželnozbornskimi volitvami izgubili precej glasov.

Ustvariti v Nemčiji vlado, ne bo posebno lahko. Pozitivno sodelovanje komunistov, ki vihtijo prapor svetovne revolucije in priznavajo odvisnost od sovjetov, je ravno tako izključeno kot bojna radikalnost nemških nacionalistov Ludendorffove skupine. Za vlado bo treba pridobiti mnogoštevilne male stranke, ki igrajo odločilno vlogo, a so jako nestanovitne.

Za zunanjo politiko nemške volitve niso prinesle nobene izpremembe, kajti tako radikalno delati ne more nobena stranka kot to zahtuje pri volitvah. Odklonitev predlogov zavezniške strokovne komisije bi prinesla pogu-

be za trgovino, industrijo in valuto, pri tem bi imeli pa ravno nemški nacionalci (pod bivšim admiralom Tirpitzem) precej izgubiti. Skušali bodo proti gotovim koncesijam v vladi sodelovati. „Kölnische Zeitung“ razmotriva možnost, da bo prevzela sestavo vlade sedanja koalicija in da se bo v ta namen združil centum z nemško ljudsko stranko in demokrati v blok z imenom „Nacionalni blok sredine“ (Nationaler Block der Mitte).

Ta blok bi bil najmočnejša skupina državne zbornice, ki bi štela z nekaterimi malimi strankami 150 poslancev, torej precej več kot nemški nacionalci z Landbundom vred, ki bi imeli le 105 poslancev. Vlado naj bi sestavil zopet dr. Marks. Če sprejmejo nemški nacionalci predloge strokovnjaške komisije, bi jim bil vstop v vlado odprt. Če pa odklonijo vstop, bi pozval dr. Marks socijaldemokrate za vstop v vlado, ako pa tudi ti odklonijo, bi moral nacionalni blok sredine kot manjšina sestaviti vlado in voditi državne posle, kakor je bilo to doslej.

Ako pogledamo izid nemških volitev, vidimo, da so pridobili ekstremni elementi, komunisti in nacionalisti. Brez dvoma bo ta izid mnogo vplival na ojačenje radikalnih strank v Franciji, kjer se vršijo danes volitve. Ko bo znan izid francoskih volitev, si moremo načrtovati smeri francoske in nemške politike, okoli katere se suče vsa sedanja politika sveta.

Pomoč kmetijstvu.

Avstrijski zvezni predsednik dr. Hainisch je ravnokar objavil knjigo, v kateri so predlogi, ki zaslužijo kar največjo pozornost. Dr. Hainisch je obenem učenjak in veleposestnik, in reklo se bo, da je poklican, soditi o kmečkih zadevah, kakor malokedo. A zdi se nam, da je preveč pod vplivom takozvanih „katedersoci-

jalistov“, učenjakov, ki mislijo, da država zamore vse, in ki se premalo držijo zgodovine in izkušnje. Mislijo, da se bo svet obračal po njihovih modrih ali neumnih glavah.

Naša država se je sicer že nekoliko sanirala; iz postelje, v kateri smo mislili da umre, je vstala, a še lazi okoli vsa kruljeva in za pravo delo še ni zmožna. Ob enem pa je še pijana svoje demokracije. Ko smo vojno izgubili, bi bili morali takoj na delo, treba bi bilo varčevati, pa smo delali veselice, kot da smo v raju, ker smo uvedli slavno republiko. Tako si mestno dekle v pomladi napravi kratko krilo ter ponosno hodi po celovškem trgu, kot da bi bila kraljica, za katero zdaj gleda ves svet. Svet se ji pa z lintverom vred posmehuje. Za tovarne in obrtna podjetja je slavna republika določila, da se sme samo osem ur na dan delati, ko se je prej delalo deset ali celo dvanajst ur. Potem se je produkciji naložilo težko breme socijalnih dolžnosti: zavarovanje za bolezni, za brezdelnost, davek za dobrodelnostne potrebe, na Dunaju davek za zgradbo hiš itd. Le proti ti nevarnosti se nismo mogli zavarovati, ki pride za predrago produkcijo, da predragega blaga nihče ne kupi več, in da končno delavec nima nobenega zaslužka, če nima dela. Tovarne ne morejo več izvažati, ker je naša roba v inozemstvu predraga. Smešno je, če naši državniki obetajo, da se bo v sosednjih državah odpravila carina. Kdo jo bo odpravil, ko od te carine države deloma žive? Ravno tako je smešno, če državniki obetajo: delavcem na ljubo se osemurni delovni dan vpelje tudi drugod, in potem mi ne bomo s svojimi cenami tako hudo dražji. To se pravi ljudi slepariti. Težko je v teh rečeh delavcem govoriti resnico, ker mislijo, da jim zavidaš njihovi socijalni napredek! Rdeči agitator bo takoj proglašal, da smo nasprotniki delavca. Kako pa hočemo še svoje blago prodajati, če se pri nas producira za 20 do 50 odst. dražje kakor drugod? Do

PODLISTEK

Rutarjev Jur.

(Konec.)

Doma na mizi sem našel „Koroškega Slovenca“. Prebral sem rezultat občinskih volitev in gospod urednik, če mi daste za deset cigaret, bom pa od vsake občine posebno pesem zanel.

V Hodišah, po nemško Kajčah,
na kmetih in po bajtah,
vidim le napredek naš,
vse pozdravlja Jurej vaš.

In še ta Kotmara vas
šla je više za en glas,
hej, mein liebes Köttmansdorf,
duh slovenski je še šorf!

Tud pohvalim tisto tico,
ki se pravi ji Bilčovs.
Saj že sejete pšenico,
druge stranke pa koj ovs.

Hej še ta jezersk' otrok,
ki se pravi mu Otok,
jo med stranke dobro reže
in odbija zvite mreže.

Vam, občina Škofiče,
bom nabil pa topiče.
Dolgo v čast naj vam se strelja,
to je moja srčna želja.

In od Svetega Tomaža
se j' prikazala koraža.
V tej presneti stranki vroči,
se za pol enkrat poskoči.

Borovlje, više, više gor!
Deset jih umrlo ni.
A tam med stranko je razdor?
Pa Jurja to boli.

Poglejmo še na Glinje,
kako je tamkaj reč!
Prav lepe so stopinje
glasov — kar petnajst več.

Preljuba Svetna vas,
vi mate manj en glas:
al' šel na žingarco po les,
al' umrl vam je zares?

Bistrica in Sveče,
tam Dravca mimo teče;
če druge stranke meče,
Slovenca nikdar ne.

Slovenji Plajberk, Podjubej
ste dobri b'li dovelj.
Poglejte pa vi gor na Sele,
kako so štíme tam zapele.

Št. Jakobčani v Rožu
vam malo bom potožu.
Mi manjka tam glasov,
da b' dal vam drug naslov.

Poglejmo na Šmarjeto!
Tam držali so kakor hrast;
volitev tam napeto
so rešili na našo čast.

Vsi pecikli in kolesli
so dušice skupaj nesli,
stranki dve sta v kup udrle,
a Slovenca nista strle.

Ledenice malo zadi,
je pa Bekštanj bolj v paradi,
in pa Vernberg, se vé,
da kot zadnji tud' ne gre.

Glejmo v spodnjo še Koroško!
Vse se držalo tam moško:
Pliberk zadaj malo, malo,
je pa v Bistrici več dalo;
kar pa je občina Blato,
temu pravi Jurej zlato.

zdaj pojema tuji trg z odjemanjem našega blaga, pojema tudi kupovanje doma, ker je naprej manj denarja. L. 1922 smo iz inozemstva kupili za 500 milijonov zlatih kron več blaga, kot smo ga prodali; leta 1923 je pasivna trgovinska bilanca zrastle na 800 milijonov zlatih kron! Veliko tega denarja se je izmetalo za popolnoma nepotrebne reči. Nekaj časa se je pravilo: Pri kmetu je denar, kmeta je treba obremeniti, on naj plača! Zdaj pa le prihaja očitno, da je na kmetih veliko dela, a denarja tam ni. Bremena so višja kot pred vojno, cene nižje kot kedaj poprej; blago pa, ki ga kmet kupuje, je čutno dražje.

V teh razmerah zahtevajo delavci, da se njihovi izdelki varujejo z visoko carino, da ne bi kmet ceneje kupoval, kar potrebuje, iz inozemstva. Zastopniki kmetov pa zopet pravijo: Dobro, če hočete carino na železo in drugo blago, potem pa napravimo tudi visoko carino na kruh in meso, da bomo mogli še naprej kupovati, kar gospodarstvo potrebuje. Ta ne pojde, da se bi delala visoka carina za tovarne, a nobena za kmeta. V to stvar posega zdaj dr. Hainisch s predlogi, ki hočejo kreniti novo pot, ki bi peljala iz te zagate. On pravi: Ne carino, marveč napravimo državni monopol za žito in živino. Približno kakor je bilo v vojski. Država kupuje iz inozemstva žito in živino ter prevzema tisto doma od posestnikov. Država potem določi ceno domačega pridelka. Pridelek v inozemstvu ima svetovno ceno, ki bo seve nižja. Po nekaki srednji ceni bi se potem prodajal kruh in bi se odajalo meso konzumentom. S tem se obeta kmetom stalna višja cena, tako bi se izkupiček iz kmetijstva zvišal in kmetje bi morali dajati svojim ljudem mezdo, kakor jo služijo delavci v tovarni, da bi delavci ne silili več z dežele v mesto.

Kmet, ki to bere, bo začel z glavo tresti in takoj se mu bo zdelo, da ga tu hočejo zaplesti v neko mrežo, kakor pajek muho zaprede. Kdo pa je država, da ji moremo dati oblast, določati cene našega pridelka? Kaj bo iz tega, če se bojo zastopniki delavstva vsako leto parkrat na življenje in smrt prepirali z zastopniki kmetov o ceni kruha in o višini plače, ki se naj daje poslom? Voditelji mestnih delavcev so popolnoma odvisni od naklonjenosti svojih volilcev: noben skoraj nima svojega zaslužka, vse živi le od organizacije; kje bo voditelj, ki se bo upal priporočati svojim, naj dovolijo višjo ceno kruha, da bo kmetijstvo kaj neslo? Kdo more kaj takega verjeti?

Ako hočemo kmetom pomoči, treba hoditi druga pota: dajmo kmečkijem poslom lastno družino, lasten dom, pa bojo ostali doma in ne bojo silili naprej; mladino boljše vzgajajmo, da bo imela kaj veselja do dela, učimo mlade ljudi varčevati, da se ne bo v soboto vse za-

Galicija, Klobasnica,
tud' vam bom hvalo dal,
prinesel vam klobasico,
ko bom prešiča klal.

Rikarja vas, Škocijan,
ko bom jaz spet pijan,
bom prigrmel kot dim,
da več dobim vam štim.

Štime, štime Jurej hoče,
kjer jih manjka, tam ropoče
Kdor je z nami, naj ni jezen,
kdor je proti, naj bo trezen!

Le povejte kaki kravi,
da so Nemci tam ob Dravi.
Saj še Velikovec se širi.
Dohtar je ozdravil štiri.

Kaj boš rekel še na Belo,
saj ne znajo tam „zurück“.
Vse k volitvi je privrelo,
Bog te živi Piskernik!

Zdaj pa končam. Naj mi druge občine, ktere so se dobro držale in jih nisem omenil, ne zamerijo. Pri zadnjih kriticah sem namreč nalletel na dohtarje in župane in ti so moj strup. Na dohtarje sem radi tega hud, ker za smrt nimajo zdravil, na župane pa radi tega, kjer je meni spodletelo. Mein kumplant!

pravilo, kar se je med tednom zaslužilo. Pomagajmo kmetom, da se zboljšajo polja, da se zboljša živinoreja, pazimo na gozdove, da ne bojo leta in leta prazni stali! Tu so stara pota, ki vodijo naprej in kvišku.

POLITIČNI PREGLED

Avstrija. Angleški listi laskavo pišejo o novem proračunu in pomnožitvi hranilnih vlog in sklepajo iz tega, da se je splošni gospodarski položaj države zboljšal. — Obravnava se nova carinska tarifa, ki bo podražila moko, obleko, cement, meso itd., ako se sprejme v predloženi obliki. To pomeni zopet porast cen. — Povišal se je tudi davek na vžigalne pripomočke, in sicer pri vžigalicah na 40% vrednosti in pri vžigalnikih na 1000 K pri komadu.

Podrobna proračunska razprava se nadaljuje. Italijani imajo na Koroškem še vedno zasedenih nekaj vasi okrot Vrat med Podkloštrjem in Trbižem, ki so priznani nam. Na vprašanje poslanca, koliko je resnice na vesteh, ki so krožile zadnji čas o predaji krajev Italiji, je odgovorjal dr. Grünberger, da o tem ni govora in da vlada ob vsaki priliki dela na izpraznitve. V zvezi z izpraznitvijo je vprašanje mednarodnega obmejnega kolodvora v Vratah, ki pa se je že tako daleč ugodno razvilo, da je upati na skorajšnjo rešitev. Prebivalci teh krajev so se smeli sicer udeležiti avstr. volitev, davke pa morajo plačevati Italiji in tudi pri prestopu meje se jim delajo težkoče. Tako stanje mora biti za prebivalstvo vsekakor skrajno neprijetno.

Spor med Rusijo in Nemčijo. Radi policijske preiskave v prostorih ruske trgovske delegacije v Berlinu, kamor se je skrila aretiran komunist, je poslalo rusko poslanstvo nemški viadi dve noti, v katerih protestira proti kršitvi diplomatskih pravic. Policija je z ruskim konzularnim osebjem zelo brutalno postopala in jih 7 zaprla, ker je niso hoteli ubogati, ki pa so bili medtem že zopet izpuščeni. Ves nemško-ruski trgovski promet je začasno ustavljen. Ruski poslanik je odpotoval v Moskvo. Zadeva pride najbrž pred posebno razsodišče in bo imela težke posledice. Ugiba se, da se je hotela Nemčija s tem prikupiti Francozom in ker se je našlo menda tudi nekaj komunističnih propagandnih letakov, potrditi Macdonalda v tem, da Rusi inozemske komun. propagande še niso opustili.

Rudarska stavka je pred kratkem v Nemčiji izbruhnila: Porurje in Gor. Šlezija. Po odpravi pasivnega odbora v Porurju se je dosegel sporazum glede 8urnega dela v rovih in 9urnega na svetlem. Posebno razsodišče je podaljšalo delovnega časa z ozirom na slab gospodarski položaj in stvarne reparacijske davke za eno uro na dan odobrilo. Sedanja stavka je uspeh komunistične agitacije. Ker podjetniki niso hoteli pristati na znižanje delovnega časa za eno uro, so začeli delavci stavkati. Podjetniki pa so vse delavce izprli: zaprli so rove in tovarne, da je okrog 600.000 brez dela. Vlada jim bo seveda nudila izdatno pomoč. Dnevna škoda je seveda ogromna.

Reparacijsko vprašanje. Belgijska vlada je izdelala poseben načrt za slučaj, da bi Nemčija ustavila rep. plačila. — Ker minule volitve v Nemčiji niso prinesle jasnosti glede stališča napram poročilu izvedeniškega odbora, zahtevajo socialisti ljudsko glasovanje, da se ljudstvo samo odloči za ali proti in da smer bodoči vladi.

Nov Poincaréjev govor. Pri pojedini trgovinske zbornice je imel Poincaré govor, v katerem je obrazložil francosko zunanjo politiko. Francoska vlada je pripravljena obnoviti nemško gospodarsko enotnost, kakor hitro bi Nemčija izvršila program, ki ga je stavila reparacijska komisija. Ker pa ne ve, kako bo Nemčija program izvršila in ali ga sploh namerava izvršiti, je francoska vlada primorana, da vztraja pri politiki pažnje in okrepitve. Francozi še vedno povdarjajo, da bodo izpraznjevali Porurje le korakoma kakor bodo prihajala nemška reparacijska odplačila. Po dosedanjih izkušnjah jim res ne preostane drugega.

Volitve na Francoskem so se vršile v nedeljo 11. maja. Splošno se je pričakovalo, da bodo nacionalisti z ozirom na izid volitev v Nemčiji obdržali svoje postojanke, a pokazalo se je, da si Poincaréjeva zunanja politika ni mogla prisvojiti zaupanja volilcev. Nacionalisti so izgubili skoro 200 poslancev, dočim so socialisti in radikali — levica — napredovali za 90 mandatov. Na podlagi tega bo nastopila v notranji politiki druga smer. V zunanji politiki najbrž ne bo velike spremembe, ker levica, ki je dobila 236 mandatov, ne odstopa od reparacij, pač pa hoče pokazati napram Nemčiji dobro voljo. Ako si Nemci nočejo pokvariti dobrih izgledov na kolikortoliko ugodno rešitev reparacijskega vprašanja, ne bodo pustili nacionaliste k državnemu krmilu. Dne 1. junija se sestane novo izvoljena skupščina, do tedaj ostane vprašanje sestave nove vlade odprto. Kandidatnih list se je predložilo 400, volitve so se ob 85% udeležbi vršile povsem mirno.

Kriza v Jugoslaviji še vedno ni rešena. Vleče se že več kot mesec dni. Najprej je dobil mandat za sestavo poslovne vlade g. Pašič, ki ga pa je še isti dan vrnil kralju. Tudi g. Jovanoviču se sestava vlade ni posrečila, istotako g. Trifkoviču. Kralj hoče imeti na vsak način poslovno vlado. Mnogo se ugiba o daljnem poteku krize in o sestavi vlade. Upati je, da se bo rešila parlamentarnim potom.

Dr. Beneš potuje po Italiji in se sestane ta teden z jug. zunanjim ministrom na Bledu. Ako ne varajo znamenja, je na obzoru nova razvrstitev evropskih držav. Češka misli pristopiti jugoslov.-italijanski prijateljski pogodbi, dela pa se tudi nato, da se sprejme v malo antanta Madžarska. Zvezo bi tvorile tedaj Francoska, Italija, mala antanta, Madžarska in Poljska. V juniju pojde dr. Beneš v Ženevo k zasedanju Društva narodov, v juliju pa v Ameriko, kjer bo obiskal češke kolonije in predaval.

Angleška. Državni proračun so Angleži toplo pozdravili, ker izkazuje kljub znižanju carine na življenske potrebščine in drugih olajšav še velik prebitok. Angleška tudi pridno odplačuje svoje dolgove, edina država, ki to zmore. — Zakladni kancelar bo predložil zakonski načrt, ki določa pokojnino za matere z otroci in bo zboljšal tudi pogoje za strostne pokojnine. — Zbornica je sprejela zakon, da se najemnikom odvzamejo lahko tudi brez povoda stanovanja, kar doslej ni bilo dopustno. — Zaščitna carina ostane v veljavi do 1. avgusta. V tej prehodni dobi je dana industriji prilika, da se prilagodi novemu položaju.

Rumunija snubi sedaj Angleško, ker s Francosko ni prišlo do pogodbe, da bi jo varovala pred ruskim vpadom v Besarabijo. Prosi tudi za posojilo 10 milijonov funtov šterlingov. Z besarabijske meje prihajajo zelo vznemirjujoča poročila, ki govore o vojnih pripravah in nevarnosti vojne. Rusi so združili ob Dnjestru baie že 300.000 mož in delajo utrdbe. Rumunija se sicer pripravlja na obrambo, a ustavljati se Rusom ne bo mogla, ako postane stvar resna. — Proglašeno je po celi državi izjemno stanje in parlament je odgoden. Vzrok je neznan. — S Francosko se sklene sedaj samo pogodba o diplomatskem sodelovanju brez vojaških obvez, ki se predloži Društvu narodov. Tako se krije diplomatski poraz.

MI IN ONI

Hujskanje. V letošnji aprilovi številki „Südmark Bundeszeitung“ beremo med drugim sledeče zanimivosti: „Voditelji Koroške slov. stranke napadajo utrakvistične šole in jih imenujejo ponemčevalnice. Dalje zahtevajo, da se naj utrakvistične šole spremenijo v slovenske ter da se imajo učitelji, ki so bili za časa glasanja na Koroškem in so potem Koroško zapustili (prisiljeni!) v deželi zopet nastaviti. Z občudovanja vredno predrznostjo in doslednostjo zastopajo leti ljudje svoje stališče in nameravajo celo iskati pri Zvezi narodov „pomoči“. Dalje se zgraža isti list nad „Koroškim Slovencem“, češ, da napada deželno vlado z grdim in

neodgornim zasramovanjem. Dalje trdi list, da je vlada napram Slovencem premeška, vsled česar so Heimattreue Korošci silno u-žaljeni. Zakaj se smejo šopiriti v naših krajih samo tuji nemški učitelji? Zakaj bi ne smel biti pri nas za učitelja tudi kak slovenski domačin? Kaj boste rekli, ako bi verouk podučevali brezverski učitelji mesto duhovnikov? Učitelji, ki podučujejo naše slovenske otroke deloma komaj slovensko zastopijo, deloma pa slovenščino mrzijo kakor pes mačko. Da, mi zahtevamo slovenske šole s slovenskimi učitelji! V slovenskih šolah naj bi se podučevala na podlagi slovenskega učnega jezika tudi nemščina. V takih šolah se bodo otroci naučili ne le pismene slovenščine, temveč tudi nemščine. Znali bodo oba deželna jezika. Sedanje šole služijo le v ponemčevanje in ne v izobrazbo, zakaj razen v prvem razredu se skoro povsod podučuje le v nemščini in učiteljstvo je skoz in skoz nemško. In kaj boste rekli k zgorajšnjem pisanju o „Koroškem Slovencu“? Kljub neznosnim davkom, ki jih plačujemo državi in deželi, nam odrekajo leti ljudje vsako pravico do kritike. Čudili se boste tej nemški nesramnosti, zakaj naš list služi le pravici in resnici in nikoli ne hujska kakor „Kor. Domovina“ in drugi nemški listi, četudi bi bilo mnogokrat prav in na mestu, da bi se nemški gospodi včasih tudi kakšna krepka zasolila v obraz. Hočemo mir in stojimo na stališču pravice, prepira je bilo že dovolj v deželi!

DOMAČE NOVICE

Bilčovs. (Volitev župana.) Na velikonočni torek se je vršila pri nas volitev župana, ki je potekla prav mirno. Izvoljen je bil dosedanji župan gosp. Lorenc Šelander. Ogromna večina občanov je njegovo izvolitev navdušeno pozdravila; da se pa dobijo tudi pri nas nezadovoljueži, katerim pač ničesar ni všeč, je samo ob sebi umevno, saj še Bog ne more vsem ustreči. Za občinske svetovalce sta izvoljena gosp. Pavl Krušič iz Velinje vasi in Rupert Köfer iz Sp. Vesce. Oba od slovenske stranke. V krajni šolski svet so izvoljeni gg. Rupert Jensenko, pd. Brodnik v Sp. Vesci, Pavl Krušič, pd. Kranjc v Bilnjovsu in Aleš Bister, pd. Breznikar v Pogradu, vsi trije Kor. slov. stranke. Končno naj se še omeni, da se je na zadnje malo zaropotalo, ker je imela naša stranka pripravljene volivne predloge itd., medtem ko so nasprotniki šele debelo gledali kaj bo. Pa saj bi tako nič ne izdalo, premalo jih je, če bi se še tako pripravili. „Kor. Dom.“ je nekoč pisala, da naš župan po srbsko razglasa razglase pred cerkvijo. Danes je pa vse tiho, najbrž tudi gospodje pri „Domovini“ že znajo srbsko. Zatorej živel naš župan! Živel slov. občinski odbor! Živel slov. Bilčovs!

Grebinj. Gotovim grebinjskim gospodom delajo preglavico tisti trije glasovi Koroške slov. stranke, katere smo zgubili pri občinskih volitvah napram lanskim državnozbornim. Gospod dopisnik v „Bauernzeitung“ toži, da se je njihove stranke, to je Deutschvölkisch, udeležilo samo 50%. Čemu pa niso spravili vse na volišče? Dalje me pozivlja, naj stavim nagradno uganko, kje so tisti trije glasovi Kor. slov. stranke in da rešitelj te uganke dobi kot nagrado celo leto „Koroškega Slovenca“ brezplačno. Da! kdor pa reši meni uganko, kje je tistih petindvajset (25) odpadnikov Einheitsliste, temu plačam letoletno naročnino „Bauernzeitung“! Kunčič Tom.

Podgora pri Rudi. Čim večji je praznik, tem besnejši postanejo naši nemškutarji. Evo vam primera, kaj so napravili pri nas na Veliko noč in na belo nedeljo. Kakor je stara navada, smo žgali v Veliki noči velik križ, ki se je videl daleč naokrog. Dasi ni pri tem bilo nobenega političnega ozadja, so se čutili nemškutarji tako ogrožene, da so v divji žalosti kar tulili okrog slovenskih hiš in njihovo divjanje se je razlegalo po celi fari. Ko smo na belo nedeljo na željo ljudstva zopet žgali križ, je naše nemškutarje to tako bodlo, da so križ ukradli, ga vlačili po žitu, zbili, z ostankov napravili oženi in si ob njem pogreli svojo jezico, ki jo še od zadnjih volitev kuhajo. Je pač hudo, če

so ljudje tako neumni in ne volijo Landbunda, ki bi menda edini mogel rešiti kmeta velikih davkov in posiljenih posojil. Kajne?

Jezersko. V nedeljo 4. maja, na god sv. Florijana, ko je tukaj cel dan deževalo, napravilo je tukajšnje šolsko vodstvo v šolskih prostorih lep kratek čas, namreč šolsko prireditel s petjem, deklamacijami in z igrami. — Petje je spretno vodil tukajšnji nadučitelj g. Zdravko Švikaršič, igre in deklamacije pa gđc. učiteljica Helena Piskernik. Oboje je prav dobro uspelo: otroci so bili dobro izvežbani, so lepo in precizno prepevali narodne in šaljive pesmi, korajžno in brez napak deklamirali, in tudi obe igri, „Usmiljeni otroci“ in „Razlika med vodo in vinom“ ste bili lepi in podučljivi. Sklep te veselice je zaključila lepa Trajberjeva narodna pesem „Tam za gmajnico, tam na jezero“, vglasbil g. nadučitelj Švikaršič. Obekrat, dopoldne in popoldne po cerkvenem opravilu je prireditev bila prav dobro obiskana, vstopnina prostovoljna. Želeti je, da nam napravi šolsko vodstvo še večkrat tako pošteno in podučljivo veselico.

Sveče v Rožu. (Razno.) Na belo nedeljo je uprizorilo naše izobraževalno društvo igro „Možjevo maščevanje“. Igralci so vloge brez izjeme dobro pogruntali. — Pri zadnjih obč. volitvah smo nekoliko napredovali, nasprotno so pa socialisti katastrofalno nazadovali za okoli poldrug sto glasov. Einheitslista je napredovala. — Če bo vreme ugodno, pričakujemo bogato sadno letino; sadje močno cveti, posebno jabolka. — Vsled sanacije smo začeli hirati: davčni vijak nas neusmiljeno tlači, naše gospodarstvo radi tega silno nazaduje, kmetje prodajajo živino, kjer pa tega ni več, pa poje v gozdu sekira.

Ljubelj. Obhajali smo letošnjo Veliko noč krasno in lepo; streljalo se je okrog, da se je zemlja tresla. In zopet so pokali topiči v naši soteski, ko smo 2. majnika prešli od livarne Samassa v Dunajskem Novem mestu 2 nova bronasta zvona v našo največjo radost. Blagoslov se bode vršil v nedeljo dne 18. majnika. Dal Bog, da bi nas novodošleca ne klicala in vabila zastonj!

Borovlje. Tukaj se je poročil kamnosek Jakob Čekon z Bašnikovo Micko. G. Čekon izdeluje marmornate nagrobne kamne in izvršuje popravila istih. Priporočamo ga našim čitateljem. Bilo srečno!

Bilčovs. (Smrtna kosa.) Po dolgi mučni boleznini je poklical Bog našega obč. spoštovanega Ruperta Sablatnik, pd. Mohora na Potoku. Neizprosna jetika ga je vrgla na bolniško posteljo, kjer ga je tudi rešila smrt hudega trpljenja. Star šele 36 let je moral pustiti svojo lepo domačijo, ženo in 4 otročiče. Velika množica pogrebcev ga je spremljala na zadnji poti. Bilčovški pevski zbor se je na domu in ob grobu z ganljivimi pesmi poslovil od rajnega. Počivaj v miru!

Glinje. Dne 3. maja t. l. je umrl pri svoji hčeri v Vesci pri Glinjah Lorenc Singer, stari Riepeč v Resnici. Dosegel je visoko starost 91 let. Rajni je bili prvi vzor moža stare koranine, kakor jih žal le malo več najdemo. Kot kristjan vnet in pobožen, kot kmet priden in delaven, kot sosed naklonjen, miren in postrežljiv, kot Slovenec pa trden in neupogljiv. Zato ga je tudi vse spoštovalo in je bili dolgo let občinski svetovalec domače občine. Z vso dušo je visel na svoji domačiji. Za časa vojne je z mladeniško čilostjo prijel zopet za orodje, akoravno je bil že starček 80 let, in nadomestoval sina, ki je bil vpoklican. Pa vendar mu ni bilo sojeno, da bi umrl doma in bil pokopan v Kapli, kamor je tako rad zahajal. Bodi mu slovenska zemljica lahka!

Obirsko (Smrt.) Grobovi tulijo... Pistotnikovo hišo je zadela huda žalost. Dne 9. aprila je za vedno zaspala 5letna Marija Smrtnik in 22. aprila 2letni Avgust Smrtnik. Žalujoči Pistotnikovi družini naše sožalje, njima pa bodi slovenska zemljica lahka!

Glinje. (Smrt.) V Medborovnici je umrl ugledni in obč. spoštovani gosp. Janez Melhior, posestnik pd. Hanzijevih fužin in bil pokopan dne 1. t. m. v Glinjah ob veliki udeležbi. Bil je častni občan občine Medborovnica. N. v m. p.!

DRUŠTVENI VESTNIK

Naši društveni odri.

Govoril č. g. Alojzij Vauti na občnem zboru S. K. S. Z.

Izobraževalno društvo črpa izobrazbo iz treh virov. Prvi vir je knjižnica. Brez knjižnice društvo ni društvo, mu manjka nekaj bistvenega. Kakor dajejo pridnim čebelicam cvetke sladki med, tako dajejo knjige pridnemu bralcu izobrazbo in širijo njegovo društveno obzorje. Drugi vir so sestanki z govori in debato. Društvo, ki nima mesečnih sestankov ali shodov vsaj parkrat v letu, ne živi pravega društvenega življenja. Sestanki in shodi so tista vez, ki tvori neko skupnost v društvu. Na sestankih sprejme vsak novih misli in je nekako prisiljen jih obdelavati. A vendar si ne moremo misliti dobrega, delavnega društva brez odra, kjer društveni igralci z igro služijo pouku in zabavi ter privabijo ne le društvenike, marveč tudi množice drugih, celo nasprotnikov, v društveno dvorano in tako širijo izobrazbo v širše kroge ljudstva.

Gledališke predstave so že stare. V zgodovini starih Grkov vidimo, da je z njihovo izobrazbo napredovala tudi gledališka umetnost in čim više se je ta povzpela, tem več je pripomogla k ljudski izobrazbi. Grški dramatik, n. pr. Sofoklej, so ustvarili drame, naravnost nedosegljive, da jih še sedaj občudujemo in z užitkom beremo. Zato razumemo, da so bile take drame dobra duševna hrana grškemu ljudstvu in da mu je bilo gledališče res hram Muz, t. j. hiša modric, kjer je črpalo izobrazbo duha in srca.

Ker so torej gledališke igre važen činitelj v narodovi izobrazbi, se jih mora posluževati tudi izobraževalno društvo. Tu moramo pa imeti zlasti troje pred očmi:

1. Kakšen naj bo oder?

Oder naj bo praktičen, pripraven in lep, umetniško okusen. Biti mora tak, da se na njem lahko igra in se more na njem razviti tudi večja igra. Najlepša, tudi dobro igrana igra na slabem odru brez ozadja, kulis in spreminjvalnih kosov ob slabi razsvetljavi ne doseže učinka. Pri igrah moramo zadovoljiti gledalčeva ušesa, pa tudi oči.

Pri nas imamo prav malo dobrih in praktičnih odrov. Vzrok je, ker so naše dvorane po večini gostilniške dvorane, ki niso v ta namen zgrajene, zato tudi večkrat prenizke in ne dosti pripravne. S tako dvorano se mora društvo zadovoljiti in biti še veselo, da jo ima. V njo postavi svoj oder, kakor pač more in zna. Tu se pa napravi že pri napravi odra poglavitna napaka. Delo se izroči človeku, ki nima niti pojma o ustroju pravega odra in ga zato naredi nepraktičnega, akoravno bi bilo mogoče narediti dosti boljšega. Zato bi svetoval sledeče: Tam, kjer misli društvo postaviti društveni dom ali dvorano, naj se prej obrne do strokovnjaka, naj se prej naredi načrt za dvorano in oder, naj se pelje prej par odbornikov z mizarjem si ogledat kak vzoren oder. Na slovenskem Koroškem bo menda najboljši na Trati pri Glinjah. Tam naj dobro preštudira njegov ustroj in čeravno ne bodo mogli zgraditi enako velikega in lepega, bodo vsaj nekatere njegove prednosti pri svojem odru mogli uporabiti. Tudi društva, ki imajo slabe odre, naj to store, ker bodo potem mogla in znala na svojih slabih odrih marsikatero pomanjkljivost ali napako popraviti.

Ljubljanska S. K. S. Z. je v svojem „Vestniku“ l. 1914 priobčila lepo navodilo za zgraditev in opremo odra, kateremu so pridejane tudi tabele, ki kažejo odra v celoti, razvrstitev kulis in njih obliko, razsvetljavo odra itd. O tem govoriti bi me zapeljalo predaleč, priporočam pa vsakemu društvu, da ta spis preštudira, predno se loti dela. Le na dve veliki napaki naših odrov opozorim. Mnogi odri so preplitvi. Pravilo je, da mora biti oder bolj globok kakor širok, torej da je daljava med zastorom in ozadjem večja kakor med levo in desno kuliso. Pri obstoječih dvoranah je pač to težko narediti, ker če odkažemo odru toliko prostora, ga nam za gledalce ne bo ostalo dosti, a ozira naj se na to pri novih zgradbah. Druga napaka je slaba ali nepravilna razsvetljava

odra. Pravilo je: vsak kotiček na odru bodi enakomerno razsvetljen, da ne bo nikjer sence. Svetloba naj pada igralcem na obličje, zato naj luči, vsaj vse ne, niso izobešene nad njihovimi glavami, ampak spredaj in ob strani.

Scenerija, prizorišča naj bodo enotno slikana. Predloge za nje se more naročiti pri tvrdki Schreiber, Esslingen na Württenberškem. Po teh predlogah more vsak količkaj izurjeni slikar naslikati primerne kulise in ozadja. Najbolj se rabijo prizorišča: kmečka soba in gosposka soba, vrt, gozd. Lepo poslikane kulise z ozadjem in spreminjevalnimi kosi in pravilno razsvetljavo vplivajo na gledalca v primeri razdalji čarobno, da se mu zdi, da je napol na drugem svetu.

(Dalje sledi.)

GOSPODARSKI VESTNIK

Raslinne bolezni.

Žitne in travne rje (sneti).

Črna rja. Črna rja se nahaja na rži in mnogih travnih vrstah.

Ob letnem času se pojavljajo na listju in stebli rži, pšenice, ovsu in ječmena pege rdečorjave barve. To so letni trosi črne rje. Imajo li letni trosi zadostno vlage, toraj ob dežu ali rosi vzklijo v par urah. Ako pustimo ovsu odvzete trose vzkliji recimo na zelenem ovsenem listju, se vdere klična nit (Keimfaden) v njega in povroči na okuženem mestu za 8—10 dni celo gručo novih s podobnim trosnim praškom napoljenih peg. Več rodov teh trosov sledi v teku približno dveh mescev drug za drugim. Pa že približno 14 dni po pojavu letnih trosov se začne pojavljati tudi zimski trosi. Ti tvorijo razpoke na omenjenih žitnih rastlinah, razpoke, ki so napolnjene s črno prašno maso; od tod ime črna rja.

So li ti trosi prezimili na prostem, postanejo spomladi kaljivi (keimfähig). Kaljivost trosov na strnišču in na polju zaostale slame se niti z globokim oranjem ne da uničiti. Spomladi trosi vzklijejo s tem, da tvorijo klično cevčico. Pridejo li trosi črne rje na česminovo listje, vzklijo tu in otod šele se črna rja preseli na žito. Gotovo ste že opazili, kako je vedno rž ali jarca posebno v bližini česminja močno napadena od črne rje. To spoznamo tudi na klasju; ker ima v bližini česmina žito slabo razvita zrna in klasje, radi tega stoji pokoncu. Češminje mora tedaj na vsak način izginiti iz bližine polja!

Rujava rja na rži. Na zgornji strani listov se pojavijo neenakomerno raztrošeni madeži letnih trosov. Na spodnji strani se pojavijo črni zimski trosi pokriti z vrhno kožico lista. Tudi zimski trosi rjave rje preidejo spomladi na drugo rastlino in sicer na (Anchusa arvensis) poljski volovski jezik.

Venčnarija na ovsu. Na listih se pojavijo oranžno žolte podolgate pege letnih trosov in par tednov pozneje črni zimski trosi v krogu okoli peg letnih trosov. M. A.

Izvoz strojev iz Avstrije. Po statističnih podatkih je Jugoslavija najboljši kupec za naše stroje. Od celokupnega izvoza strojev in aparatov brez električnih v znesku 33,7 milijonov zlatih kron je šlo v Jugoslavijo, ki stoji v tem oziru na prvem mestu med vsemi državami, za 6,5 milijonov. Od celokupnega izvoza električnih strojev in aparatov, ki je znašal 39,3 milijone zlatih kron, je kupila Jugoslavija za 4,3 milijone zlatih kron.

Dunajski trg. Živina: klavne voli 12.500 do 17.500, bikji 13—15.500, krave 12—15.000, teleta 16—25.000, ovce 6000, mesne svinje 22—25.500, pitane 22—25.500, konji 7—13.500 K za kg žive teže; zaklana teleta 18—30.000, jag-njeta 13—24.000, ovce 8—20.000, kozlički 10—24.000, koze 4—12.000, mesne svinje 20.000 do 28.000, pitane svinje 22—26.500 K za kg. Konji: lahki vprežni 4—12 milijonov, težki vprežni 6—17 milijonov, kočijaški 4—12 milijonov K. Krma: sladko seno 140—175, kislo seno 120—140.000, detelja 160—200.000, slama 100—115.000 K za metercent. Meso: goveje 22—46.000, zmrznjeno 18—25.000, telečje 20.000 do 44.000, zrezek 50—68.000, svinjsko 28.000

do 48.000, ovčje 10—32.000, kozličje 26—30.000, konjsko 12—20.000 K za kg. Jajce 1350—1500 kron.

Tržne cene v Velikovcu dne 30. aprila in v oklepajih 7. maja: pšenica 1 kg 3000—3100 (3100—3200), rž 2600—2800 (2800), ajda 2200 do 2500 (2300), oves 2500—2700 (2800—2900), konoplje 8000—9000 (9—10.000), krompir 1200 do 1300 (1100—1200) K; živina kg žive teže 10—11.500 (10—12.000); ovce 5—7000, teleta 14—16.000, svinje zaklane kg 25—34.000.

Borza. Dunaj, 12./V. Dolar 70.460, milijarda nemških mark 15,80, funt šterling 308,700, franc. frank 4035, lira 3140, dinar 870, 10.000 poljskih mark 74, švic. frank 12.570, češka krona 2072, ogrska 0,75 avstr. kron.

Curih, 12./V. Avstr. krona 0,00795, dinar 6,97, ogrska krona 0,0062, franc. frank 51,90 cent.

RAZNE VESTI

Drobne vesti. Imovina grškega kralja se je prodala za 2¼ milijona drahem. — Na Angleškem nosijo uradno ločeni zakonci posebne prstane, ki se od zakonskih prstanov razločujejo in imajo vrezan dan ločitve. — V Newjorku je zapeljal brzovlak v avto in usmrtil 8 oseb. — Mestni šolski svet na Dunaju namerava pouk gotice v prvih dveh razredih ljudske šole odpraviti, da se bodo učenci spočetka učili samo latinice. — Strašen vihar je popolnoma uničil vas Klein-Bernten v bližini Nordhofs v Nemčiji. Vihar je rušil hiše kar po vrsti. — Rusi združujejo čete ob Dnjestru proti Rumuniji. — V Avstriji je 125.000 ločenih zakonov. Daleč smo že prišli. — Industrijalci v Porurju imajo vsled stavke dnevno od 8 do 9 milijonov zlatih mark škode. — Ob priliki odkritja Moltkejevega spomenika v Halle v Nemčiji je prišlo med komunisti, ko so hoteli proslavo motiti, in policijo do ostrih bojov; 11 oseb je že umrlo, več pa je težko ranjenih.

Za tiskovni sklad so darovali:

Aichholzer Janez, Loga vas, 9000; dr. Anton Scharwitzl 14.000; Jugosl. akad. društvo „Jug“, Dunaj, 8000; Julij Blass, Celovec, 20.000; Stöcklinger Jos., pd. Waldman, 5000; Ogris Marija, Slov. Plajberk, 5000; nabral Schwarz Jožef na Plaznici: Schwarz Jožef 5000, Mak Martin 1000, Oder Hanzek 4000, Kucher Peter 10.000, Kucher Franc 10.000, Kucher Vincenc 3000, Slanec Uršula 2000, Tanca Francka 2000, Brežjak Katra 5000, Brežjak Jernej 5000, v Homelčah: Linče Joško 1000, Perč Filip 2000; neimenovan po g. Turku 100.000; Jagovec Ivan, predsednik selske republike ob svojem vstopu v pokoj 100.000; deželni poslanec g. Poljanec 500.000 K. Darovalcem iskrena hvala. Da bi našli mnogo posnemalcev!

Listnica uredništva.

Ruda. Slično že objavljeno. — **A. B., Globasnica.** Vaša kritika nam ugaja, ker graja in hvali razsodo. Žal je bila pred sprejemom Vaše, stavljena že objavljena kritika, da ne kaže pisati še enkrat o tem. Ko boste zopet igrali, pošljite oceno takoj in ne odlašajte tedne! — **Korenov Jaka.** Imate sicer nekoliko pisateljskega daru, ki pa za objavo še ne zadošča. Pesem je slaba. — **Podjunčan.** Podlistek je stavljen in pride ko bo prostora.

Listnica upravnštva.

Novi naročniki nam veliko dela prihranijo in sebi jezo vsled zakasnite prejema lista, ako napišejo na položnico zgoraj „nov“.

PRODA SE majhno posestvo v Hodišah, pripravno za kakšnega obrtnika. Več pove Anton Kues, p. d. Miklavc v Smarjeti, p. Kotmara vas. 62

Zamenja ali prodaja se takoj

celotno ali tudi deloma, lepo posestvo, z gostilno in trgovino (Narodni dom) vsled nakupa drugega pod zelo ugodnimi pogoji. Plačilo takoj ali v obrokih. Pojasnila daje upravništvo lista.

73

Mojstrovsko čelo in gosli 68 išče in kupi **Josip Háša**, Wien V., Margaretenplatz 6.

Trgovina z mešanim blagom

v sredini lepe slovenske fare na Koroškem pri šoli, pošti in železniški postaji

71 se da v najem.

Vprašati je na upravništvo lista.

Stroj za izdelavo cementnega strešnega žlebnjaka

(Zement-Dachfalzziegelmaschine) 70

s 100 modeli in opremo, skoro nov, predvojno blago se ceno proda. Ogleda se lahko pri Jos. Wuteju v Gluhem lesu, p. St. Veit im Jauntale. Imenovani prevzema tudi naročila za cementni žlebnjak modela „Brillant“ v vsaki množini tudi po domeh. Postrežba dobra in točna. Cene zmerne.

Igro Turški križ

ponovi dne 18. majnika t. l. društvo „Edinost“ pri **Krištofu v Škofičah**. Začetek ob 2. popoldne. Sodeluje pevski zbor. Čisti dobiček za požarno brambo. Vse prisrčno vabi odbor.

74

Slovenska prostov. požarna bramba v Št. Jakobu.

Vabilo

k

štiridesetletnici

ki se vrši na **binkoštni ponedeljek** (9. jun. t. l.) v **Št. Jakobu** s sledečim sporedom

1. Ob 1. uri: Sprejem sosednjih pož. bramb.
2. Govor.
3. Ob 2. uri: Igra izobraž. društva („Lovski tat“ in „Žalostna princezinja.“)
4. Veselica v Narodnem domu.

Vse prisrčno vabi

69 pripravljalni odbor.

Bekštanjska posojilnica v Ločah reg. z. z. o. z.

V nedeljo dne 1. junija t. l. ob 3. popoldne se vrši v Gailerjevi gostilni v Ločah izreden

občni zbor

s sledečim dnevnim redom:

1. Otvoritev in pozdrav predsednika.
2. Čitanje in odobritev zapisnika izrednega občnega zbora dne 2. marca 1924.
3. Izprememba pravil §§ 6. 31, 33, itd.
4. Zvišanje deležev.
5. Poročilo blagajnika, koliko članov je dozdaj pristopilo z 200.000 in 1.000.000 K in kakšni uspehi so se dosegli s sklenjenim povišanjem deležev. 72
6. Morebitni predlogi.

Cenjeni zadržni člani, tudi oni z deleži po 20 in 200 K se vljudno vabijo na udeležbo občnega zbora.

Če občni zbor ob 3. uri popoldne radi premale udeležbe članov ni sklepčen, se vrši eno uro pozneje pri vsaki udeležbi članov. Predsednik: Jos. Martitsch, m. p.